

dós tehát zár alatt van. Rousseunak kellemetlen a dolog és mentegetőzik: a háznak van még egy kijárata. Ez azonban nem egészen biztos. A környék tiszteli a nagy embert, mert sokan járnak hozzá igen előkelő emberek, azonban a parasztokban valami ösztönös idegenség van iránta, amit a helyi pap szít a nép körében. (Később a „jámbor” falu népe, a plébános vezetésével megostromolja a házat és Rousseau ismét menekülni kénytelen. Ez azonban csak Boswell utólagos feljegyzéseiből derül ki.)

Igen, a történelem és a történelmet irányító nagy gondolkozó — papucsban és házikaftánban. Milyen jó ellenszer mindenfajta mítosz és istenítés kialakulása ellen.

S hogy élt ebben a korban az ember? Boswellnek persze, akinek szociális lelkiismerete minimális, nincs érzéke ahhoz, hogy orrát beüsse a környékbeli falusi házakba. A társadalmat, a nemesi társadalmat készenkapott formulának veszi: Rousseau bámulója, elméletileg tehát megcsapja az emberi egyformaság érzésének csodálatos szele... cinikus válaszaiban azonban, amelyekkel életét és felfogását elmeséli, annyi meghökentető erkölcstelenség van és saját osztályának olyan természetes fölénye, hogy megint csak többet tudunk meg tőle a korról, mint a legvastagabb analitikus történelmi munkákból.

S micsoda gyomra volt ennek a kornak! Amikor Rousseau először hívja meg ebédre vendégét, folyton szabadkozik, hogy milyen egyszerű ebéd lesz. S végül — öt-fajta hústelt ettek (csak léféle volt ötféle — mondta az egyszeri mese) s mind nehéz húсок, hogy az egészet pisztráng tetőzze be, meg kalács, gyümölcs és bor kétféle: vörös és fehér. Így ettek vagy két órán át a szegény menekült tudós kis kastélyában. — Csak egyszerű ebéd volt, tudósít Boswell Londonba, ezt írja barátjának.

Térdig gázolni a multban a mult avarjában és a mult vérében... igen, mentesen minden szépítgetéstől, ez a Boswell-könyvek varázsa. Olyanok, mint egy furcsa nehéz álmom: olyanok mint az emberiség útja éppen. Amikor még a legnagyobb akarások és legnemesebb szándékok is csak botladozva jutottak előre, de csírájukban ezek az események mégis magukban hordják az emberiség későbbi sorsát.

*

OPRESNIK ANKICA:

Fehér ház (olaj)